

Az úrvacsora üzenetei¹

Személyes előhang

Még mielőtt teológus lettem volna, és az úrvacsora jelentőségéről tanultam volna, megszerettem az úrvacsorázást, de amióta el is mélyülhettem történetében, teológiájában, liturgiai folyamatában, azóta még erősebbé vált bennem az érzés: szeretek úrvacsorázni.

Attól kezdve vált igazán fontossá számomra, amikor évekig voltam a Nyíregyháza Városi Református Egyházközség orgonistája, és az úrvacsorához hívogató jó igehirdetések után nekem a hangszernél kellett maradnom, hogy vezessem az úrvacsora alatti éneklést is. Csak akkor tudtam lemenni úrvacsorát venni, amikor volt váltótársam. Nekem ezek az évek fokozták az úrvacsora utáni éhségemet. Növelték bennem a vágyat a teológusévek is, amikor a legációra kibocsátó úrvacsorás istentiszteletek mindig nagyon sokat jelentettek számomra. Meg is erősödtem abban a meggyőződésemben, hogy a fontos egyházi, gyülekezeti, lelki és ünnepi alkalmak, események nem nélkülözhetik az úrasztali közösséget.

A Krisztus-kapcsolatot munkáló hit és Szentlélek üzenete

Az úrvacsora parancsának végrehajtása nem passzív részvétel, vagy újra elmondott, elismételt szöveg. Az úrvacsora nem egy tan illusztrációja. Nemcsak gondolati kapcsolatba kerülünk Krisztussal, hanem lényegi és valóságos kapcsolatba. Nemcsak rá gondolunk, hanem arra is, hogy a Szentlélek által belénk költözik. Ez a jele és záloga annak, amit ő itt és most tesz, hogy valóságosan közöttünk van. Nem tanról van szó, hanem arról az örök életről, amelyet Krisztustól kapok kereszthalála által.²

¹ Dr. Adorjáni Zoltán kedves kolozsvári tanártársamnak, Isten gazdag áldását kívánva életére és sokrétű szolgálatára!

² Meili, Gerold: *Ich – Jesu Christi Eigentum*. Ein evangelisch-reformiertes Glaubensbekenntnis für Erwachsene, dargestellt anhand des Heidelberger Katechismus. Friedrich Reinhardt Verlag, Basel 1988, 100.

Az úrvacsoráról hisszük és valljuk, hogy az Krisztussal való titokzatos egység (*unio mystica cum Christo*). A titok kiindulópontja az, hogy az ember *elfogadja Krisztus áldozatát, amely bűnbocsánatot és örök életet szerzett*, de nem csupán ennyi. Ez nem egy pontszerű és statikus tudás, hanem belekapcsolódás egy titokba. Az úrvacsorában részesülés ugyanis egy egész folyamatot indít be, amely a Szentlélek segítségével az egyszerű asztalközösségből a Krisztussal való életközösségbe juttat. Mindezt úgy műveli a Szentlélek, hogy Krisztus a mennyekben van és marad, mi pedig a földön vagyunk és maradunk, mégis kapcsolatba kerülünk az ő szent testével (HK 76.). Kettőnk között a kapcsolópont azonban nem a kenyér evése és a bor megivása, mintha azokban lenne ő, hanem a kapcsolópont „a Krisztusban és mibennünk egyaránt lakozó Szentlélek”.

Kálvin tanítása szerint: „Az Úr az ő Lelke által árasztja ránk a vele testben és lélekben való eggyé létel áldását. Az összekapcsoló kötelék tehát a Krisztus Lelke, aki egyesít bennünket vele, és mint csatornán rajta keresztül érkezik hozzánk minden, ami Krisztus, és ami az övé.”³

Nem származik a mennyei kegyelem gazdag ajándékából az úrvacsorában semmilyen áldás vagy haszon senkire sem, aki nem hittel él az úrvacsorai jegyekkel. Mindaz, amit Isten irgalmából Krisztus tőlünk függetlenül értünk tett, a Szentlélek által lehet a miénk. Ez a részesedés lényege, a részesítés lehetősége pedig a hit kiváltsága.

A Szentlélek irányítja rá hitünket Jézus Krisztus kereszten végrehajtott egyetlen és megismételhetetlen áldozatára, amelyben a mi üdvösségünk rejlik.⁴

Az idősíkok üzenete – múlt, jelen, eljövendő

Az úrvacsora parancsa nem veszíti el értelmét egyetlen korszakban sem. A parancs hatálya addig tart, amíg Jézus Krisztus vissza nem tér ítélni eleveneket és holtakat (Jel 1,7).

³ Kálvin János: *Institutio* (1559) IV.17.12.

⁴ A II. Helvét Hitvallás is úgy tanítja: „Isten az ő igéjével kívülről az ő szolgálai által tanít bennünket, belülről pedig a Szentlélek által indítja hitre az ő választottainak a szívét, és ezért a jótevénytért a dicsőséget Istennek kell tulajdonítani” (XVIII. fejezet).

Az úrvacsorát maga Jézus rendelte el, ő a vendéglátó. Ő jelen van, amikor a keresztyén gyülekezet ezt cselekszi. Ez az asztalközösség úgy mutat Jézusra, mint aki a feltámadott és az ismét eljövendő.

Oscar Cullmann mutatta ki az őskeresztyén gyülekezet úrvacsorázását kutatva, hogy a tanítványokban Krisztus feltámadásának gondolata összekapcsolódott azoknak az étkezéseknek az emlékével, amelyekben a feltámadás és a mennybemenetel között a Mester jelenlétében volt részük. Ezért „ujjongó örömmel” ünnepelték az úrvacsorát.

A feltámadott Úr jelenléte az agapén egyrészt úgy érvényesült, mint a feltámadás történeti tényének emléke; másrészt, mint annak az aktuális ténynek a megtapasztalása, hogy az Úr láthatatlan módon eljön a kenyér megtörésére összegyűlt hívek közé; harmadsorban pedig eszkatologikus távlatot is kapott, mivel így gondolkodtak: az Úr *megjelent* az övéinek, miközben ettek, *megjelenik* a kultikus étkezésben, és *meg fog jelenni* majd a messiási lakomán is. A Jel 3,20-ban a Krisztussal való egységet a vele való étkezés fejezi ki: „Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat, és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és vele vacsorálok, ő pedig énvelem.” Az úrvacsorában tehát eredetileg a Krisztussal való együtt evésről, és nem a Krisztus evéséről volt szó.⁵

Az első keresztyének úrvacsorájában Krisztus nem száll le az elemekbe, hanem sokkal realisabb módon van jelen. Azért jött, hogy együtt legyen velük, és részt vegyen a hívek közös étkezésén.⁶

Az úrvacsorában tehát nem egyszerűen Krisztusról van szó, hanem a Krisztussal való találkozásról.

Az érzékeknek szóló üzenet

A református sákramentumfelfogás szerint különleges dolog az, hogy a sákramentumokban Isten alkalmazkodik az ember korlátozott képességeihez. Mivel a mi fülünk túl gyenge, és mi azt, amit hallunk, nem jól értjük, azért adatott az úrvacsora, hogy lássuk a jegyeket, hogy megízleljük őket. Ez a teljességre törekvő

⁵ Cullmann, Oscar: Die Bedeutung des Abendmahls im Urchristentum. In: Cullmann, Oscar: *Vorträge und Aufsätze 1925–1962*. Hg.: Karlfried Fröhlich. J. C. B. Mohr Tübingen/Zwingli Verlag, Zürich 1966, 512–513.

⁶ Uo. 515.

isteni pedagógia ajándéka, ami a református úrvacsora-értelmezésnek az egyik fő hangsúlya. Nem csupán a szemünk előtt történik valami, hanem az úrvacsora bizonyítja, hogy Isten lelkileg táplál bennünket.

Isten azt akarja, hogy megértsük őt. Ő nem akar titokzatos és érthetetlen maradni. Van közlendője, van ígérete. Létfontosságú üzenetének megértése érdekében fel akarja használni az emberi kommunikáció csatornáit. Az érzékeinket is. Látható, tapintható, ízlelhető és hallható formában is ugyanazt akarja megértetni, vagyis a legdöntőbbet, tudniillik Krisztusnak a keresztfán való egyetlenegyes áldozataért ő nekünk kegyelemből bűnbocsánatot és örök életet ajándékozik.

Ugyanakkor az úrvacsorában a kenyér marad kenyér, a bor pedig marad bor még akkor is, ha annak szentségi használata lesz (vö. 1Kor 10,16). A mi sákramentumértelmezésünk nem az úrasztali jegyekre támaszkodik, hanem a gyülekezetben jelen lévő Úrra. Nem az úrasztali jegyek tesznek részesévé Krisztusnak, hanem a Szentlélek által jelen lévő Úr biztosítja a közösséget önmagával.

A cselekménysor üzenete

A Krisztussal való találkozás cselekménysora aktivizálja a gyülekezetet.

a) *Felajánlás és ajándékozás történi.* Amilyen valóságos dolog az úrvacsora alkalmával a láthatóan megvalósuló cselekmény során, hogy az Úr szolgálja (aki a szertartást vezeti) a jegyeket megtöri, és ezeket felkínálja, ezek ugyanolyan tényszerűen megtörténtek egykor a kereszten Krisztus testével, mert az ő teste a keresztfán megáldoztatott és megtöretett, vére pedig kiontatott. Az úrvacsora valóságos cselekménysora kiábrázolja, jelzi az egykor Krisztussal is *valóságosan* megtörtént eseménysort. Az úrvacsorázó saját aktivitásával zajló eseménysor azt üzeni, hogy a megváltás személyesen rá is vonatkozik. Krisztus kereszttáldozata olyan biztosan értem történt, amilyen biztosan látom a szememmel a nekem tört kenyeret és a nekem töltött bort.

b) A másik mozzanat az *elfogadás és a megevés.* Az, hogy kapom és átveszem, majd megeszem a kenyeret és megiszom a bort, s így táplálkozom velük, ugyanolyan tény, mint amilyen tény az úrvacsorának az üzenete: Krisztus kereszttáldozata – megtöretett testével és kiontatott vérével – olyan biztosan táplál az örök életre, mint amilyen biztosan táplálja a testemet az elfogyasztott kenyér és bor.

c) A kenyér és a bor a *részesedés és az örök élet üzenete* számunkra. Döntő az, hogy a megváltás felkínált lehetőségével élek-e, és hiszem-e, hogy *nekem*

magamnak Krisztus minden jótéteményében részem van. Örömhír van ebben a *nekem is* szóló részesedésgondolatban. Nemcsak másoknak, hanem *nekem is* örök megigazulást és üdvösséget ajándékozott Isten. *Én* kapok bizonyító jelet. Minden kétségem és megkísértettségem ellenére *én is* élni fogok. Az úrvacsorában kapott zálog arról biztosít, hogy Krisztus maga a cselekvő Úr. Megváltó művét nem hatastaníthatja soha senki. Életem megigazulásának és az örök életnek ő a garanciája, nekem pedig szabad ezt elfogadnom.

Az úrvacsorához járulás gyakorlata is látható és hallható cselekvés.

A sákramentum jegyeinek elfogadása előtt meg kell szólalnunk, hiszen megvalljuk bűneinket, vallást teszünk keresztyén hitünkről, és az úrvacsorai kérdésekre személyes válaszokat adunk. Aztán meg is kell mozdulnunk. Föl kell állnunk, ki kell lépnünk a helyünkről, be kell állni a sorba, utat kell megtenni az úrasztaláig a jegyek átvételéhez, el kell vennem a kenyeret és a bort, meg kellennem, le kell nyelnem, vissza kell mennem a helyemre, hálaadó imádságot mondanom és másokat énekléssel kísérem az asztalközösség ideje alatt.

Mindez azt jelenti: az úrvacsora alkalmával ki kell lépnünk a rejtettségből. Igét hallgatni lehet az oszlop mögött, a nem szeretem emberektől szeparálódva, vagy titkon az orgona mellett a karzat sarkában is.

Az úrvacsorával élő embernek meg kell szólalnia, ki kell lépnie a hallgató, a csendben meghúzódó kegyességből. *Az úrvacsorázó ember ezzel a cselekménysorral hitvallást tesz: felvállalom Jézus Krisztust!*

„Úrvacsorai étvágytalanságunk” egyik oka talán éppen abban rejlik, hogy vannak, akik nem akarnak vagy még nem tartanak ott, hogy kilépjenek az önmagukba zártságukból, és még nem tudják felvállalni Jézus Krisztust. Meg kell győgulnunk úrvacsorai „étvágytalanságunkból”!

Az úrvacsorai asztal gazdagságának üzenete

Református templomaink belső terét mindenütt az úrasztala és a szószék együttese szervezi maga köré. Az úrasztala a reformáció korától került az oltárok helyett a református templomok centrumába. A padok, a gyülekezeti tagok ülőhelyei is az úrasztalához képest vannak elhelyezve, hogy jól látható, könnyen megközelíthető, akár körbeállható vagy körbejárható legyen az elhelyezkedése, mert innen történik az úrvacsora jegyeinek, a kenyérnek és a bornak a kiosztása. Eleink a templomtérnek ezzel az elrendezésével is üzentek: kinyitották az

úrvacsora sokarcú, sokjelentésű, gazdag üzenetvilágára a rálátást. Igazuk volt, mert az úrvacsora gazdagsága kifejezhetetlen!

Minden úrvacsorán – lelki állapotunktól függően – más és más vonása kerül előtérbe és erősödik fel. Íme, néhány töredékes gondolat ennek illusztrálására:

Az úrvacsora:

– az élet asztala: örök életre táplál, életünk közös tápláló-éltető forrásához mindannyiunkat a Szentlélek vezet oda,

– az emlékezés asztala: emlékeztet a szereztetés estéjére, nagycsütörtök éjjelére, amelyen Jézus elárultatott, de arra is, hogy ő maga kérte: ezt cselekedjétek az én emlékezetemre... (1Kor 11,23–26),

– a megbocsátás asztala: az úrvacsora vételekor Isten megbocsát nekünk, mert Krisztus kereszthalála, engesztelése büntörlő erejű tett volt, bűnbocsánatot kaptunk Istentől, ezért nekem is meg kell bocsátanom az ellenem vétkezőknek,

– a szeretet asztala: az úrvacsora Jézus szeretetáldozatát hirdeti, és Isten nagylelkűségéről szóló jelbeszéd. Amilyen valóságosan vesszük a kenyeret és a bort, olyan valóságos lesz ez az együttélés, és annál intenzívebben tudunk kölcsönös szeretetet gyakorolni és egymásért szenvedni.

– a hálaadás asztala: a jegyekkel Isten ajándékaiért is hálát adunk, Jézus pedig adja a Szentlélek erejét ahhoz, hogy nevéről vallást tegyünk, életünket hálaáldozatul neki szánjuk, és szabad lelkiismerettel szálljunk szembe a bűnnel és az ördöggel,

– a megerősítés asztala: táplálja a hitet, útravalót ad az új életre. A sákramentumokat a református felfogás szerint *megerősítésre* kaptuk, és nem üdvközlésre. Megerősítenek (*bestätigen*, lat. *confirmatio*) – a helybenhagyás, a jóváhagyás értelmében.⁷ Nem a sákramentumok adják a bűnök bocsánatát és a Szentlélek által való újjászületést, hanem ezek tesznek róla bizonyosságot: megerősítik azt, ami már egyszer s mindenkorra elvégeztetett. Ezzel mindenképpen a szertartás külsőségeiről, és az *ex opere operato* tévhitéről akarja helyes irányba terelni a figyelmet.

⁷ „A sákramentumok szent »jegyek« és »pecsétek«. Ez a megerősítés nem is emberi tett, hanem a Szentlélek műve. Olyan isteni *confirmare*, amely nem kevésbé sürgős és szükséges, mint a hit közreműködése.” Barth, K.: *Die christliche Lehre nach dem Heidelberger Katechismus*. Evangelischer Verlag A. G., Zollikon–Zürich 1948, 88.

– a szolgálatra küldés és a küldetés asztala: Krisztus szolgált nekünk, és kiküld: „az Úr halálát hirdessétek, amíg eljön” (1Kor 11,26b), „*menj el, és többé ne vétékezzél*”, hanem szolgálj (a felebarátért való szolgálatvállalásra ösztönöz),

– a közösség asztala: testvérekként részesülünk ugyanabból a krisztusi jótéményből, a Krisztus-közösség meghatározza a gyülekezeti közösséget is, vagyis az *unio cum Christo* minősége *koinónia*-teremtő erő,

– az egység asztala: a Krisztus vezetése alatt (ő a fej), mi tagjai vagyunk, mégpedig nem hierarchikusan, hanem mellérendelő módon vagyunk tagjai. Ugyanarra a méltóságra kaptunk elhívást: Isten gyermekei vagyunk, ez a státuszunk,

– az egyenjogúság asztala: „*Krisztusban nincs férfi, sem nő...*” (Gal 3,28), vagyis az úrasztalánál nem számít a nemiség, az életkor, az anyanyelv, a nemzetiség, a szociális-kulturális-gazdasági-politikai állapot. Ugyanakkor az úrvacsorázó közösség nem uniformizált, unalmas egyformaságú és egyenkeresztyének közössége, amint a test különböző tagjai sem egyformák, és azonos funkcióra valók, hanem a gyülekezet sokféle és egymást kiegészítő egyének testvéri közössége.

– a kegyelem asztala: rádöbrent, hogy a kegyelem koldusai vagyunk, amit semmilyen érdemmel nem tudunk kikényszeríteni a mi Urunktól,

– a reménység asztala: a mennyei lakomára mutat, ahol az én helyem is ott van, és elkészítve vár rám,

– az öröm asztala: hiszen az üdvösség egyik jellemzője az öröm. A mennyei vendégségre hívó Isten örömlakomát készített, örömmünnepre invitál, és hírnökeivel arra gyűjt meghívottakat. Az örömszerető és örömszerző Isten kezdeményezi a találkozást, a meghívást, szinte bekényszerítő szeretettel akarja az örömmünnet (vö. Lk 14,15–24; Lk 15,22–24.32).

– a hűség asztala: emlékeztet Jézus Krisztusnak az Atya akarata iránti hűségére és engedelmességére.

A fenti példák is azt bizonyítják, hogy Élő Urunk olyan házigazda, aki szívesen lát bennünket a kegyelem asztalánál. Ő jelen van, amikor a keresztyén gyülekezet gyakorolja ezt az asztalközösséget. Jézus rendelte el, ő a vendéglátó, aki sürgető, komoly és személyes meghívással mondja mindannyiunknak: Ember, tedd magad szabaddá az Isten számára, és élj a kegyelem asztalának jegyével!